

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Періодичне видання

Наукові записки

Серія:

ІСТОРІЯ

Випуск 3

ТЕРНОПІЛЬ
2005

УДК 93
ББК 63
Н 34

Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. М. М. Алексієвця. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2005. – Вип. 3. – 234 с.

Друкується за рішенням вченої ради Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка від 25.11.2005 р. (протокол № 3).

Головний редактор

Микола Алексієвець - доктор історичних наук, професор

Редакційна колегія:

Василь Балух - доктор історичних наук, професор
Валентина Борисенко - доктор історичних наук, професор
Петро Брицький - доктор історичних наук, професор
Сергій Васюта - доктор історичних наук, професор
Павло Коріненко - доктор історичних наук, професор
Микола Литвин - доктор історичних наук, професор
Олександр Сич - доктор історичних наук, професор
Олексій Сухий - доктор історичних наук, професор
Сергій Троян - доктор історичних наук, професор

Рецензенти:

Богдан Трофим'як - доктор історичних наук, професор
Павло Михайлина - доктор історичних наук, професор

Літературний редактор:

Оксана Валіон - кандидат історичних наук, доцент

УДК 94 (477)+327

Олена Цуп

ТЕРНОПІЛЬЩИНА В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКО-ЧЕСЬКОГО МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

У статті розкриваються основні аспекти українсько-чеського міжрегіонального співробітництва в економічній, соціальній і культурній сферах протягом 1991–2004 років на прикладі Тернопільської області.

Україна та Чеська Республіка – нові незалежні Європейські держави, які виникли внаслідок вікових національно-визвольних змагань українського та чеського народів, краху тоталітаризму на зламі 80–90-х років ХХ століття, кардинальної зміни міжнародних відносин в Європі та світі. Упродовж 1990-х років в основному співпадали основні українські й чеські завдання національно-державного будівництва, боротьби за міжнародне визнання обох країн та реалізації політики безпеки і співробітництва. Між Україною та Чеською Республікою з самого початку не існувало принципових розбіжностей або спірних питань, які не можна було б вирішити шляхом переговорів, компромісу тощо. Все це заклало міцну основу динамічного розвитку українсько-чеського міждержавного співробітництва 1990-х років.

Завдяки зваженим, скоординованим і цілеспрямованим спільним зовнішньополітичним діям Україна і Чеська Республіка сформували впродовж 90-х рр. ХХ ст. не тільки стійкі двосторонні міждержавні зв'язки на різних рівнях, але й основу цілісної системи стратегічного партнерства. У цьому контексті науковий і практичний інтерес представляє аналіз процесу становлення українсько-чеського міжрегіонального співробітництва та визначення ролі Тернопільської області в системі двосторонніх міждержавних відносин.

Тернопільщина зі своїми багатими природними і людськими ресурсами та досить розвинутою структурою промисловості є перспективним регіоном для встановлення торговельних відносин як в короткотерміновому, так і в довготерміновому часовому горизонті. Однак, слід відзначити те, що на міжрегіональному рівні відсутня договірно-правова база двостороннього співробітництва. Відбувається пріоритетність контактів регіональних та місцевих органів самоврядування, здебільшого в економічній сфері.

Цікавим є і той факт, з чим асоціюється Чеська Республіка у пересічного тернополянина. За даними власного опитування ця країна відома: пивом, автомобілями "Шкода", тролейбусами, богемським склом та чеськими луна-парками. В цілому, мешканці нашої області не надто переймаються з подіями, які відбуваються в ЧР. Хоча Чехія і Тернопільщина могли б здійснювати успішне співробітництво у всіх галузях, зробивши перехід від конкретної господарської співпраці до практичної реалізації спільних проектів.

Одним з важливих напрямків двосторонніх контактів є співпраця у торговельно-економічній сфері. За даними Управління зовнішньоекономічних зв'язків облдержадміністрації за 2004 рік Тернопільська область в цілому здійснювала зовнішньоторговельні операції підприємствами та організаціями із 25 країнами в експорті та 22 – в імпорті [2].

Можна простежити динаміку зростання кількості партнерів Тернопільщини протягом даного періоду. Так, у 1995 р. було зареєстровано 45 країн, 1996 – 50, 1997 – 56, 1998–2004 – 57. Чеська Республіка поряд з Німеччиною, Великобританією, Австралією, Польщею є одним з основних інвесторів протягом всього часу [3:3].

Зовнішньоторговельний оборот Тернопільської області з ЧР за 1995–2004 рр. склав 17213,32 тис. дол. США. Частка імпорту (26,79 %) у загальному обсязі переважає частку експорту (лише 4,05 %) [4–12].

Наша область експортує в ЧР овочі та деякі їстівні коренеплоди, продукти неорганічної хімії, органічні хімічні сполуки, пластмаси та вироби з них, шкіряну сировину, бавовнової та вироби з бавовни, інші рослинні текстильні волокна, паперову пряжу та вироби з неї, реактори, ядерні котли, обладнання і механічні пристосування, їхні частини, іграшки, реактори, ядерні котли, обладнання і механічні пристосування, їхні частини, іграшки, жові вироби, деревину, скло, папір, картон, вироби з каменю, гіпсу, цементу, азбесту, електричні машини та їх устаткування тощо [4–12].

Основними статтями імпорту є фармацевтичні продукти, ефірні масла, парфюмерні, косметичні та туалетні засоби, білкові речовини, клеї, ферменти, вироби з чорних та не дорогоцінних металів, меблі та постіль (з 1996 р. – вироби з соломи, кава, чай, прянощі, взуття). Цікавим є і той факт, що згідно щорічних звітів Управління зовнішньоекономічних зв'язків Тернопільської облдержадміністрації Чеська Республіка була єдиною країною чиї парасольки, годинники та вироби з олова використовували мешканці нашої області [4–12].

Прямі іноземні інвестиції здійснюються в такі галузі, як сільське господарство, в тому числі і лісове, в харчову і обробну промисловість, торгівлю (оптову і роздрібну), транспортні послуги та послуги в інших сферах.

Найбільшою чеською інвестицією в Тернопільську область є спільне українсько-чеське підприємство у виді закритого акціонерного товариства "Добра вода" (СП ЗАТ "Добра вода"), яке зареєстроване 15 серпня 1997 року, м. Зборів Тернопільської області. Форма власності – колективна Засновники – лідер в республіці Чехія по виробництву питної води та безалкогольних напоїв фірма HBSW-Чехія та громадяни України. Основний вид діяльності :виробництво мінеральної природної столової води масового вжитку (сильногазованої і негазованої); виробництво безалкогольних напоїв, тонізуючих на базі мінеральної води з застосуванням виключно натуральних складників: (апельсин, лимон, грейпфрут – в перспективі планується випуск напоїв "мультивітамін", "яблуко", "кола". Реалізація виробленої продукції здійснюється як на території України, так і за її межами [1].

Виходячи з потреб ринку, в Україні і в нашому регіоні, зокрема, виникає потреба розвитку порівняно широкої шкали промислових галузей. Йдеться, насамперед, про електротехнічну й харчову промисловість, будівельну промисловість, сільськогосподарське виробництво, текстильну, шкіряну й взуттєву промисловість, деревообробну, виробництво меблів та машинобудування. На вказані галузі могли б націлитися чеські виробничі підприємства й експортні організації. Вигідним в багатьох випадках може бути експорт поденної праці.

Надалі може утримуватися інтерес до поставок машин та обладнання загальнозвичиваних в промисловості. Окрім інших областей, насамперед, в галузі харчової промисловості все ще існує потреба модернізації виробництва, що викликає попит на поставки харчових машин і матеріалів (машин, для підготовки й виробництва харчів та напоїв, машин для млинарської промисловості й обробки зернових культур, пакувальних машин та матеріалів).

До інших промислових галузей, які підвищують попит на машинне обладнання, експортоване з ЧР, відноситься текстильна, шкіряна й взуттєва промисловість (машини для обробки шкіри, машини для ремонту взуття, текстильні машини), паперова й поліграфічна промисловість (машини для офсетного друку, газетний та канцелярський папір).

У сільському господарстві перспективу мають поставки малої сільськогосподарської техніки, садових та лісничих машин.

В області споживчих товарів й надалі підвищуватиметься попит на меблі, взуття, одяг, незважаючи на те, що відносно цих статей держава проводить порівняно жорстку протекційну політику. Перспективу мають побутові електроприлади. До іншого важливого споживчого товару можна віднести скло і порцеляну [13:35].

Варто зосередитися на будівельно-інвестиційній діяльності, в зв'язку з поступовим розвитком будівництва супермаркетів й оживленням будівництва квартир. Відповідно зростатиме потреба збільшення поставок будівельних матеріалів (сантехніки, термоізоляційних та гідроізоляційних матеріалів, дахових систем, фарб, штукатурних сумішей,

кераміки, вікон та санітарних виробів). Можна очікувати на підвищення попиту в області транспортних засобів (легкових автомобілів).

На сьогоднішній день для області гострою стала проблема стаціонарних зарубіжних міграцій, яка потребує вирішення на державному рівні, тому що основними причинами активізації еміграційних процесів є економічні. Оскільки економічні умови в Україні в цілому і в області, зокрема, не можуть бути значно пом'якшені найближчими роками, проблема стаціонарних еміграцій потребує вирішення шляхом їх непрямого регулювання, а саме: – переорієнтація частини потенційних шляхом їх непрямого регулювання, а тім шляхом укладання відповідних (на багатосторонніх та двосторонніх рівнях) угод; організація обміну і стажування спеціалістів; організація навчання молоді за кордоном; створення спільних підприємств тощо [19].

Незважаючи на те, що на даний час Україною підписані та ратифіковані угоди про взаємне працевлаштування громадян з Російською Федерацією, Республікою Молдова, Республікою Польща, Латвійською Республікою, Литовською Республікою, Республікою Білорусь, Республікою Вірменія, Соціалістичною Республікою В'єтнам, Чеською та Словацькою Республіками, Португальською Республікою, робота щодо зовнішньої трудової міграції упродовж останніх років проводилася лише в межах реалізації двох останніх угод. Документальне оформлення процесів трудової міграції за угодами з Чеською та Словацькою Республіками відбувається безпосередньо у центрах зайнятості України та урядових структурах праці згаданих країн. Це дає змогу вести чіткий облік трудових мігрантів у розрізі працедавців, контроль за дотриманням останніми умов праці та сплатою усіх передбачених законодавством й угодами страхових внесків та відповідних податків. Треба відмітити, що робота в цьому напрямку в Тернопільському районі ведеться недостатньо активно. Однак, зважаючи на особливості географічного положення Тернопільської області та надлишковість робочої сили на її теренах, одним із вагомих важелів регулювання місцевого ринку праці Тернопільщини була і залишається трудова міграція її мешканців, зокрема нелегальна трудова міграція, яка здійснюється, переважно, під виглядом туристичних поїздок. Це явище набуло розповсюдження не тільки у нашій області. Воно створює негативний імідж Україні та її громадянам, сприяє погіршенню криміногенної ситуації в країнах працевлаштування та, окрім цього, додатковим тягарем лягає на бюджети різних рівнів. За інформацією управління з питань туризму та курортів облдержадміністрації, згідно з державною статистичною звітністю за 2002 рік Чехію відвідали 274 мешканці нашого краю, у 2003 році – 449, а в 2004 – 2406 [14–16]. Даних про повернення громадян із туристичних поїздок немає. За даними Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України за 8 місяців поточного року державний кордон України перетнули на виїзді 1939446 осіб, а в зворотньому напрямку – 1677149 осіб. Розбіжність між цими цифрами не може служити показником міграції населення Тернопільської області, тому що при перетині кордону не реєструється громадянство та постійне місце проживання особи, що перетинає кордон, і тому, що громадянин може повернутись на Україну шляхом перетину кордону в іншій області України. Серед країн виїзду безумовними лідерами є Італія, Росія, Польща, а Чехія користується дещо меншою популярністю [19].

Слід зазначити, що в цій країні до роботи задіяні переважно чоловіки будівельних професій та малокваліфіковані громадяни. Жіноча праця в Чеській Республіці, переважно, обмежується сферою обслуговування.

Обсяги інвестицій, які отримує Україна завдяки заробітчанству, підрахувати важко. За деякими оцінками, середньомісячні доходи громадян, які працюють за кордоном, сягають 2 млрд. грн., що можна порівняти з третиною номінальних грошових доходів всього населення. На думку інших фахівців, вони становлять 4–6 тис. доларів США на одного мігранта в рік. Множення цієї цифри навіть на мінімальну оцінку кількості заробітчан дає результат в 5 млрд. доларів. На Тернопільщині, за оцінками місцевої влади, щорічні перекази від працівників-мігрантів становлять близько 100 млн. доларів США, в той час як обласною програмою залучення інвестицій на 2002–2005 роки передбачено надходження від іноземних інвесторів 13,4 млн. грн., або лише близько 2% названої суми [18:30].

Не меншої уваги потребує і сфера культурних зв'язків, оскільки на сьогоднішній день вони розвиваються дуже слабо. Єдиним виключенням став Фестиваль чеського кіно, зініційований Чеським центром, який проходив в Тернополі з 31 березня по 3 квітня 2004 року. На розсуд тернополян пропонувалося чотири стрічки чеських митців, мовою оригіналу. Переклад здійснювали дві студентки безпосередньо під час перегляду картини. Однак, кількість глядачів була не надто великою [20].

Чеська Республіка надає і гуманітарну (одяг, взуття, продукти харчування) і фінансову допомогу нашому краю, активно співпрацюючи з благодійною організацією "Карітас", яка здійснює свою діяльність і в місті Тернополі [17:20].

Таким чином, аналізуючи міжрегіональне українсько-чеське співробітництво на прикладі Тернопільської області можна стверджувати про достатню ефективність даного напрямку. Наша область і ЧР ефективно співпрацюють у торговельно-економічній сфері, взаємовигідним є і туристичний бізнес. Однак, необхідним на даному етапі є створення договірно-правової бази, яка б регулювала всі напрямки міжрегіональних контактів та наповнення її конкретним змістом. Значної роботи потребують і культурно-освітні зв'язки, зокрема ознайомлення з історією і традиціями ЧР через різноманітні фестивалі, конкурси, свята. Доцільним було б і укладення договорів між найбільшими вузами, щодо обміну студентами, стажування працівників, створення факультетів, які б спеціалізувалися на вивченні чеської мови, культури тощо. Добре було б продовжити традицію міст-побратимів, яка на жаль на даний час втрачена, і до вже існуючих молдавського Тирасполя, болгарського Слівена додати і чеське.

Список використаних джерел

1. Довідка про підприємство "Добра вода" Available: <http://www.goodwater.com.ua>.
2. Експер-довідь. Загальний обсяг іноземних інвестицій (за даними Тернопільського обласного управління статистики). – НОВА тернопільська газета. – 2004. – 10 березня. – С. 3.
3. Стан зовнішньої торгівлі послугами за 2004 рік. – Держкомстат України. – Головне управління статистики у Тернопільській області.
4. Зовнішньоекономічна діяльність Тернопільської області за 1995 рік. – Держкомстат України. – Тернопіль. – 44 с.
5. Зовнішньоекономічна діяльність Тернопільської області за 1996 рік. – Держкомстат України. – Тернопіль. – 39 с.
6. Зовнішньоекономічна діяльність Тернопільської області за 1997 рік. – Держкомстат України. – Тернопіль. – 55 с.
7. Зовнішньоекономічна діяльність Тернопільської області за 1998 рік. – Держкомстат України. – Тернопіль. – 52 с.
8. Зовнішньоекономічна діяльність Тернопільської області за 1999 рік. – Держкомстат України. – Тернопіль. – 71 с.
9. Зовнішня торгівля товарами та послугами Тернопільської області у 2000 році. – Держкомстат України. – Тернопільське обласне управління статистики. – Тернопіль, 2001. – 178 с.
10. Зовнішньоекономічна діяльність Тернопільської області за 2001 рік. – Держкомстат України. – Тернопільське обласне управління статистики. – Тернопіль, 2002. – 157 с.
11. Зовнішньоекономічна діяльність Тернопільської області за 2002 рік. – Держкомстат України. – Тернопільське обласне управління статистики. – Тернопіль, 2003. – 172 с.
12. Зовнішня торгівля Тернопільської області товарами і послугами у 2003 році. – Держкомстат України. – Тернопільське обласне управління статистики. – Тернопіль, 2004. – 88 с.
13. Інформація про торговельні та економічні відносини з Україною // Чеська Республіка – ваш партнер. – 2002/2003. – С. 35–36.
14. Річний звіт про діяльність туристичних організацій і підприємств за 2002 рік. – Управління з питань туризму і курортів.
15. Річний звіт про діяльність туристичних організацій і підприємств за 2003 рік. – Управління з питань туризму і курортів.
16. Річний звіт про діяльність туристичних організацій і підприємств за 2004 рік. – Управління з питань туризму і курортів.
17. Rocenka 1997. Archdiocesan charity of Olomouc Diocesan charity of Olomouc. – Yearbook, 1997. – 320 s.
18. Трудова міграція населення Тернопільської області: кількісний та географічний аспекти / Мінпраці та соц. Політ. України. Тернопільська облдержадміністрація. – Тернопіль: Лідер, 2002. – С.44.
19. Українська трудова міграція у контексті змін в сучасному світі Available: <http://www.ji-magazine.lviv.ua>.
20. Фестиваль чеського кіно у Тернополі. – 31 березня – 3 квітня.

Olena Tsup

TERNOPIL REGION IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN-CZECH
INTERREGIONAL COLLABORATION

In article has been described main aspects of Ukrainian-Czech interregional collaboration in economical, social and cultural spheres during the period of 1991–2004 years on the example of Ternopil region.

УДК 94 (470+571) "2001"

Андрій Наумов

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ПРЕЗИДЕНТА РФ В. ПУТІНА ДО ПОДІЙ 11
ВЕРЕСНЯ 2001 РОКУ В США ТА ЇЇ СУСПІЛЬНА ОЦІНКА В РОСІЇ

У статті розглядається процес становлення дипломатії президента РФ В. Путіна, динаміка змін її пріоритетів і принципів до подій 11 вересня у США. Автор робить спробу визначити особливості її оцінки російським суспільством. Відзначається значний позитивний вплив зовнішньої політики Путіна на міжнародне становище РФ, не зважаючи на різне ставлення до неї російських політичних партій.

Зовнішньополітична діяльність глави держави завжди є суттєвим фактором, який визначає не лише міжнародне становище країни, а і його популярність серед співвітчизників. Особливо це стає помітним у сучасному світі, де процеси глобалізації та міжнародної інтеграції починають впливати на умови і рівень життя громадян будь-якої країни. Увага громадськості до зовнішньої політики значно посилюється під час зміни вищого керівництва держави, тим більше, якщо остання до цього зазнала суттєвих втрат на міжнародній арені. Саме в такій ситуації опинилася на початку 2000 року Російська Федерація, коли хворого і непопулярного Б. Єльцина на посаді глави держави змінив маловідомий, але молодий та енергійний В. Путін, якому за короткий час вдалося стати одним з найактивніших і найвпливовіших дипломатів світу. Поступово "феномен" Путіна-дипломата привертає увагу не лише політологів, публіцистів, широкої громадськості, а й істориків, оскільки зрозуміти цей феномен, визначити його причини і наслідки дозволить лише ґрунтовне й об'єктивне вивчення процесу становлення дипломатії В. Путіна на початку його президенства. Терористичні атаки на США 11 вересня 2001 року надали Росії шанс більш чітко визначити і представити громадськості свої зовнішньополітичні пріоритети, але ще до цього моменту Путін зробив Росію активним суб'єктом міжнародної політики.

Мета даної статті – прослідкувати процес становлення зовнішньої політики президента РФ В. Путіна до подій у США 11 вересня 2001 року, розглянути динаміку змін її пріоритетів, визначити її результати і ставлення до них російського суспільства. Серед останніх наукових праць, присвячених путінській дипломатії в цілому, а не окресленого нами періоду, виділимо монографії С. Морозова і британця Л. Бобо. Значну увагу приділили їй у своїх аналітичних працях про Путіна український історик і політолог Т. Батенко, російський історик О. Галкін. Джерелом інформації про суспільну оцінку зовнішньої полі-

Оксана Валіон	
МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ І НАДДНІПРЯНЩИНА (КІН. ХІХ – ПОЧ. ХХ СТ.)	101
Юрій Древицький	
ВОЛОДИМИР СТАРОСОЛЬСЬКИЙ І РАДИКАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО РУХУ В ГАЛИЧИНІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.	106
Андрій Тильний	
ОСНОВНІ ВІХИ СУСПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕТРА ФРАНКА (1895–1941 РР.)	111
Назарій Дребот	
ФОРМУВАННЯ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА ЯК ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА	114
Розділ 3. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ	118
Людмила Валюх	
ТЕРИТОРІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ЗДОБУТКИ БРИТАНСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НА КІНЕЦЬ ХІХ СТ.: ІСТОРИЧНА ЕВОЛЮЦІЯ	119
Леся Алексієвець	
РОЗСТАНОВКА ТА КОНФІГУРАЦІЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ СИЛ У КОНТЕКСТІ ПОЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ: ЗАГАЛЬНІ РИСИ ТА ОСОБЛИВОСТІ (1918–1926 РР.)	126
Інна Кватира	
РОЗСТАНОВКА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ СИЛ В ПОЛЬСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1918–1939 РР.)	138
Андрій Грубінко	
УКРАЇНСЬКО-БРИТАНСЬКІ ВІДНОСИНИ НА РУБЕЖІ ХХ І ХХІ СТОЛІТЬ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НОВОГО ГЕОПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ	147
Олена Цуп	
ТЕРНОПІЛЬЩИНА В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКО-ЧЕСЬКОГО МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	157
Андрій Наумов	
ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ПРЕЗИДЕНТА РФ В. ПУТІНА ДО ПОДІЙ 11 ВЕРЕСНЯ 2001 РОКУ В США ТА ЇЇ СУСПІЛЬНА ОЦІНКА В РОСІЇ	161
Ірина Недошитко	
ВНЕСОК УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ У РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА МИСТЕЦТВА В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ ...	169
Розділ 4. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПІЗНАННЯ І НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	175
Степан Вовк	
РАЦІОНАЛЬНЕ ПІЗНАННЯ І МІСТИЧНЕ БАЧЕННЯ БАГАТОМІРНО- ЦІЛІСНОГО СВІТУ	176
Інна Боровська	
НОВІ ПІДХОДИ У ВИВЧЕННІ ІСТОРІЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ КІНЦЯ ХVІІІ СТОЛІТТЯ	184
Розділ 5. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ У ШКОЛІ	188
Наталія Ігнатенко	
ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СУЧАСНОГО УРОКУ ІСТОРІЇ	189
Розділ 6. ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА ІСТОРІОГРАФІЯ	194
Олег Малярчук	
СПОГАДИ ПОЛІТВ'ЯЗНІВ ЯК ОДНЕ З ДЖЕРЕЛ ДО ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМ СЕЛА ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УРСР	195